

Tereza Gregorič, Borut Petrovič, Jakob Šfiligoj

Usje se je dalu

4 Zasedba

Ula Tališa Pollak

6 Smeh je oblika javnega upora

Pogovor s Terezo Gregorič

Marko Klavora

20 Meja kot mir

Tereza Gregorič,
Tajda Lipicer, Karin Winkler

**26 Pričevanja o(b) meji:
med spominom in zgodovino**

Blaž Lukan

42 Komedija o meji

43 Nagradi

1973
Anhovo

In memoriam

56 Sergej Ferrari

57 Kontakti

Slovensko narodno gledališče Nova Gorica

Sezona 2025/26, uprizoritev 1

Premiera 25. septembra 2025 na velikem odru SNG Nova Gorica

Tereza Gregorič, Borut Petrovič, Jakob Šfiligoj

Usje se je dalu

2025

Krstna uprizoritev

Režiserka **Tereza Gregorič**

Asistent režiserke **Jure Srdinšek**

Dramaturginja **Tajda Lipicer**

Lektorica **Anja Pišot**

Scenografa **Dan Pikalo, Jan Rozman**

Kostumograf **Andrej Vrhovnik**

Avtor glasbe in korepetitor **Anže Vrabec**

Avtorji glasbenega izbora **Tereza Gregorič,**

Borut Petrovič, Anže Vrabec

Oblikovalec svetlobe **Matjaž Bajc**

Oblikovalec zvoka **Vladimir Hmeljak**

Strokovni sodelavec za zgodovino **Marko Klavora**

Strokovni sodelavec za dramaturgijo **Blaž Lukan**

Asistentka dramaturginje (študijsko) **Karin Winkler**

Zahvaljujemo se vsem pričevalcem, ki so z nami delili svoje zgodbe o življenju ob meji.

Zahvaljujemo se Anji Medved in Nadi Velušček za velikodušen dostop do njune bogate dokumentarne filmografije.

Vodja predstave **Kaja Trkman**, šepetalka **Brigita Gregorič**

Vodja tehničnih služb **Davorin Kodrič**, producent **Aleksander Blažica**, oblikovalci luči **Aneta Gregorič**, **Abiral Khadka**, **Nik Kranjc Gregorčič** in **Marko Vrkljan**, oblikovalci zvoka in videa **Vladimir Hmeljak**, **Jure Mavrič** in **Stojan Nemec**, odrska mojstra **Damir Ipavec** in **Ambrož Jakopič**, odrski tehniki **Rok Cuznar**, **Jani Murovec**, **Dean Petrovič** in **Bogdan Repič**, odrski delavci **Miralem Hrnjica**, **Blaž Kovač** in **Jurij Modič**, oblikovalec scenske opreme **Gorazd Prinčič**, rekviziter **Damijan Klanjšček**, frizerki in maskerki **Hermina Kokaš** in **Katarina Laharnar**, garderoberke **Barbara Hvala**, **Jana Jakopič** in **Mojca Makarovič**, scenska mizarja mojstra **Mark Mattiazzi** in **Marko Mladovan**, mojster krojač **Robert Žiković**, šivilja **Marinka Colja**, skrbnica fundusa **Tatjana Kolenc**

Predstava nima odmora.

Patrizia Jurinčič Finžgar

Marjuta Slamič

Borut Petrovič k. g.

Jakob Šfiligoj

Matija Rupel

Anže Vrabec k. g.

Brigita Gregorič

Ula Talija Pollak
**Smeh je oblika
javnega upora**
Pogovor s Terezo Gregorič

Tereza Gregorič je dramaturginja, režiserka, dramatičarka, urednica ter direktorica in soustanoviteljica Zavoda Scaramouche, ki od leta 2019 deluje kot prostor za razvoj komedije in komičnih praks. Med študijem je prejela študentsko nagrado zlatolaska in dve akademski Prešernovi nagradi. Od leta 2015 je v SNG Nova Gorica zaposlena kot dramaturginja ter vodja programa Mladi oder Amo, kjer je kot dramaturginja in režiserka ustvarila več uprizoritev. Aktivna je tudi zunaj matičnega gledališča – kot režiserka in avtorica scenarijev predstav ter občinskih in krajevnih proslav in drugih dogodkov. Leta 2024 je prevzela vlogo selektorice festivala Dnevi komedije. Predstava *Usje se je dalu* je sklepna uprizoritev večletnega projekta *Sezona obiranja zgodb*, ki je del uradnega programa GO! 2025 – Evropska prestolnica kulture, in zaokrožuje niz pripovedno-gledaliških kabaretskih dogodkov, ki jih je ustvarila v preteklih dveh letih.

V središču njenega ustvarjanja sta raziskovanje komedije ter ohranjanje, reflektiranje in obujanje nesnovne kulturne dediščine obmejnega prostora severne Primorske ob italijansko-slovenski meji. Pri svojem delu izhaja iz pričevanj in zgodb prebivalcev ter prebivalcev – iz njihovega osebnega doživljanja meje in sistema, v katerem so živeli. Prav ta trk med intimno izkušnjo vsakdanjega življenja ob meji ter širšim družbenim in zgodovinskim kontekstom predstavlja vir komedije v njenih uprizoritvah. V predstavah raziskuje mediteransko komedijo in arhetipske like, ki spominjajo na *commedie dell'arte*, ter preplet pripovedovalskega gledališča z dramskimi situacijami. Njena gledališka praksa temelji na kolektivnem soustvarjanju, pri katerem imajo ključno vlogo sodelavci, sodelavke in odziv občinstva.

Študirala si dramaturgijo in že nekaj časa deluješ kot dramaturginja, v zadnjih letih pa vse pogostejše ustvarjaš tudi kot režiserka – kar je premik, ki ga danes opažamo pri številnih gledaliških ustvarjalkah in ustvarjalcih. Kako sama doživljaš ta premik in razmerje med dramaturgijo in režijo? Kaj te je pritegnilo k režiji in kaj te v njej posebej zanima?

Praktična dramaturgija znotraj institucije me nikoli zares ni izpolnjevala. Imela sem nekaj lepih, dragocenih izkušenj, a hkrati tudi veliko takih, kjer sem se počutila ujeto ali nepotrebno. Ko govorim o praktični dramaturgiji, mislim predvsem na uprizoritveno dramaturgijo, se pravi na sodelovanje pri predstavah, procesih, o razmerjih med ustvarjalci. Znotraj institucije v ustvarjalnem procesu je pozicija hišnega dramaturga pogosto nerodno umeščena. Včasih si tam, ker »moraš biti«, drugič te vidijo kot nekakšnega predstavnika hiše, producenta, nekoga od zunaj – celo kot nekakšnega prikritega nadzornika. In ko režiser pripelje svojega dramaturga, se hitro znajdeš na robu – ne kot sodelavec, ampak kot nekdo, ki naj le kima z glavo. V drugih primerih pa si prisilno dodeljen projektu, kjer z

ustvarjalci nikoli zares ne najdeš skupnega jezika. Takih izkušenj je bilo zame preveč, da bi v tem lahko dolgoročno rasla. In ker se v procesu ne znam in ne želim izklopiti, sem se začela spraševati, kako delati drugače. Kaj mi sploh vrača radost v gledališče in ustvarjalnost? Odgovor ni prišel takoj, a ko sem ga začutila, je bil jasen: potrebujem drugačen prostor, drugačna razmerja in drugačno odgovornost.

Za režijo se nisem odločila z velikim poklicnim manifestom – zgodila se je. Najprej iz okoliščin, potem pa kar lepo iz osebnih preferenc. Poklicno sem se z režijo začela ukvarjati leta 2015, ko sem prevzela vodenje Mladega odra AMO, kjer je moje delo najprej zajemalo predvsem mentorski pristop. A hitro sem ugotovila, da gre pravzaprav za režijsko delo v polnem pomenu – le da izhaja iz drugačnega razmerja do skupine, več poslušanja, več skupnega gradiva, več dialoga. In to mi je ustrezalo. Režija ni nujno definirana s formalnim nazivom, pogosto se zgodi takrat, ko začneš sooblikovati potek, ton in smisel neke uprizoritve. Po nekaj uspešnih produkcijah so se stvari začele

organsko razvijati naprej, meni pa je postajalo vse bolj jasno, da si želim preprosto razvijati svoj izraz in ustvarjati gledališče, v katerem uživam. Takšno, ki temelji na sodelovanju, raziskovanju in soustvarjanju. Ključno vlogo pri tem imajo moji sodelavci – prav oni mi dajejo ustvarjalni zagon, prostor za poskus in občutek zaupanja. Dodatna potrditev pa pride od občinstva, ko začutiš, da gledalci tvoje delo sprejemajo z navdušenjem in željo po še, dobi vse skupaj še tisto nekaj več. Smisel. Pogum za naprej.

Premik med poklicnimi vlogami se mi ne zdi nič novega ali posebej spornega, tudi med najboljšimi režiserkami in režiserji najdemo tiste, ki po izobrazbi niso gledališki režiserji. Danes so tovrstni premiki vse pogostejši, saj je mlajša generacija zrasla ob avtorskem oziroma snovalnem gledališču, ki se pogosto uporablja na mladinskih odrih in je danes popularen ustvarjalni pristop tudi v sodobnem slovenskem gledališču. S snovalnim gledališčem se pogosto povezuje tudi kolektiven način ustvarjanja, v katerem predstava – od besedila in prizorov do končne strukture – nastaja skozi raziskovanje, vaje

in sodelovanje vseh prisotnih ustvarjalcev (to je seveda odvisno od posameznega procesa). Pri snovalnem pristopu se zato meje med funkcijami, med režiserjem, igralci, dramaturgom ipd., pogosto brišejo. V tem kontekstu postane jasno, da dramaturgi, igralci in ostali ustvarjalci prevzemajo bistveno vidnejše vloge pri snovanju predstave kot v tradicionalnem gledališču. Pogosto so prav igralci tisti, ki na vaje prinašajo vsebino, prizore, besedilo – celo režijske domislice ... Zato je povsem naravno, da so vloge bolj fluidne. V tem kontekstu menim, da je nujna redefinicija položajev znotraj ustvarjalnega procesa – tako glede avtorstva kot tudi glede finančnega vrednotenja. Če v procesu vsi prispevajo kot soavtorji, bi morala tudi razporeditev odgovornosti, priznanja in plačila to odražati. S tem se bo moralo sodobno gledališče še veliko ukvarjati.

Si direktorica in soustanoviteljica Zavoda Scaramouche, ki se posveča razvoju komedije ter komičnih praks in je tudi eden izmed producentov uprizoritve *Usje se je dalu*. Kako je prišlo do ideje o ustanovitvi Zavoda? Poleg tebe sta soustanovitelja Zavoda Scaramouche tudi igralca Jakob

Šfiligoj in Borut Petrović. Kako poteka vaše sodelovanje z ožjo in širšo ekipo?

Ideja o ustanovitvi Zavoda Scaramouche je nastala iz potrebe po razvijanju projektov, ki temeljijo na soustvarjanju, humorju in raziskovanju gledaliških žanrov, ki jih znotraj institucije težje uresničimo v celoti. Ne iz upora ali zavračanja obstoječega, ampak iz čiste potrebe po izrazu. Ključno je bilo tudi ustvarjalno ujemanje med mano, Borutom Petrovićem in Jakobom Šfiligojem – trije smo si v procesu preprosto »sedli« in začutili, da iz te ustvarjalne kemije lahko nastane nekaj trajnega. Prav tako pa je Zavod zasnovan kot platforma za druge ustvarjalce. Veliko je mladih, angažiranih in željnih dela – Nova Gorica pa nujno potrebuje prostor, ki omogoča umetnost, ki je živa, odprta in kritična.

Pri sodelovanju z Jakobom in Borutom me je od začetka pritegnil občutek, da smo v ustvarjanju preprosto na isti frekvenci. Ko delamo skupaj, stvari stečejo – ideje se organsko rojevajo sproti, z odzivanjem drug na drugega. Zelo zgodaj sta se nam pridružila tudi igralec Matija Rupel ter pianist in

skladatelj Anže Vrabec, ki ju danes štejem za nepogrešljiv del ožje ekipe. Matija ima izjemen občutek za humor, Anže pa prinaša tisto pravo glasbeno-igralsko sinergijo, brez katere si našega dela skoraj ne predstavljamo več.

Navadno, seveda odvisno od procesa, na vajo prinesemo strukturo, včasih osnovne prizore ali zasnovane dialoge, ki jih nato skupaj razvijamo, pilimo, testiramo v prostoru. Pri sklepni predstavi *Usje se je dalu* pa smo prvič prinesli že skoraj v celoti zapisan tekst – predvsem zato, ker je bil proces dolg, vsebinsko gost in ni v vseh fazah sodelovala ista ekipa. Ta odločitev se je izkazala za smiselno, struktura je bila jasna, obenem pa dovolj odprta za nadaljnje soustvarjanje na vajah. Pomemben del procesa je tudi raziskovanje gledaliških strategij komedije. Skozi študij karakterja, ritem igre in gradnjo situacij preizkušamo komični potencial zgodb, ne da bi ob tem izgubili spoštovanje do materiala. Posebno pozornost namenjamemo razvoju likov, ki so zasnovani na resničnih ljudeh in se z vsakim nastopom pilijo in nadgrajujejo. Zame je največja vrednota v gledališču

dobro ekipno delo in ustvarjanje v varnem okolju. Kjer na mikro ravni živimo tisto, česar v širši družbi pogosto ni – iskrenost, prijateljstvo, odprta komunikacija, vzajemnost, spoštovanje in skupna odgovornost.

Komedija ima v tvojem delu prav posebno mesto. Kaj te na njej najbolj privlači? Kako danes razumeš njeno moč, potencial in odgovornost?

Mislim, da moja potreba po humorju izhaja iz družine in okolja, v katerem sem odraščala. Moja družina je polna dobrih pripovedovalcev in v svoje pripovedi vedno vpletajo humor. Eden najmočnejših pripovedovalcev je zagotovo moj nono Niko. Njegov glas in zgodbe so se že pojavili v vseh treh predstavah in upam, da bodo našle mesto tudi v zaključni. Nenazadnje je naslov *Usje se je dalu* prav njegova izjava. Poleg odličnega smisla za humor ima neverjeten dramaturški talent – sposoben je pripovedovati dolge in kompleksne zgodbe in vedno najde način, kako v najtežjih trenutkih spretno vnesti humor. V njegovem pripovedovanju tli resnica preprostega človeka iz časa socializma. On je bil eden tistih, ki so se znali znajti – in se

jim je v socializmu dobro godilo, kot sam pravi: »Usje se je dalu!« Njegove pripovedi razpirajo tudi temnejše plasti sistema: krajo, cenzuro, celo nasilno utišanje, a vse to se razkriva skozi neverjetno učinkovito komično formo, ki je pogosto že sama po sebi gledališko izdelana. V predstavah ga je upodobil krasen Matija Rupel, ki je zadel bistvo njegovega lika. Prav tako sem v življenju poslušala veliko zgodb o svoji pranonni Olgi. O njenem težkem življenju, o tem, kako se je odpovedala bogastvu staršev, ker se je zaljubila v revnega Dončeta. Živela sta skromno in srečno, v majhnem najemniškem stanovanju, takrat se je reklo, da sta »živela na fit« –, potem pa so ga med drugo svetovno vojno izdali in ubili (bil je partizanski telefonist/vezist) in je ostala sama, mati samohranilka s štirimi otroki. Kljub težkim okoliščinam se je znašla, bila je dobra kuharica in še boljša pripovedovalka. Skozi humorne zgodbe je smeh pripeljala v kuhinjo, med ljudi. Znala je pripovedovati in oponašati ljudi, ki so v zgodbah nastopali. Ljudje od vsepovsod so jo prihajali poslušat – ona je kuhala, oni pa jedli in se krohotali. V naši družini že dolgo kroži skoraj legendarna zgodba o njenem

pogrebu. Ko so se po pokopu zbrali, da bi se je spomnili, so začeli obujati njene zgodbe, njena pripovedovanja ... Pripovedovanje je takrat prevzel njen nečak, ki je podedoval njen talent. Baje so se tako smejali, da so jih bolela lica in trebuh. Jokali, se objemali in se smejali.

V vseh teh pripovedih mi je zanimiva prav glasnost. Glasen jok in še glasnejši smeh – nekaj čudovitega se dogaja v tem neposrednem prikazovanju čustev. Ne mislim glasnosti v decibelih, ampak glasno izražanje čustev. To bi lahko imenovala prava mediteranskost. Sploh danes, ko je še vedno prisotna tiha, neformalna norma, ki določa, kdaj lahko izražamo čustva, in pogosto enači njihovo izražanje s šibkostjo ali neprimernim vedenjem. Najlažje je človeka nadzorovati prek njegovih čustev – s pomočjo sramu. Zato se mi zdi, da je izkazovanje čustev oblika javnega upora. Tudi glasen smeh. No, in da se vrnem – zakaj (še) smeh? Pri sebi sem ugotovila, da za žalovanjem pride smeh. Bolečino razgradi smeh. Nad krivico, ki me najbolj boli, grem s šalo, z vicem – in to pomaga. Smeh je odziv, ki pretrese, a tudi pomiri

– ima moč razgraditi absurd, nevtralizirati grozo in povezati ljudi v skupni trenutek olajšanja. Ni individualna izkušnja, je pojav skupnosti, sobivanja, soobstoja. Zame je komedija najbolj politična od vseh oblik. Če hočeš, da se ljudje zamislijo, jih lahko šokiraš ali ganeš. Če jih hočeš premakniti, jih nasmej. Toda ustvarjanje komedije ni lažje. Ravno obratno. Dobra komedija je grajena z neverjetno natančnostjo; z dramaturgijo, ritmom, z igralcem, ki čuti publiko, in s pogumom, da greš čez rob, a ne padeš čez.

Predstava *Usje se je dalu* je sklepna uprizoritev večletnega projekta *Sezona obiranja zgodb*, ki je nastal v okviru programa GO! 2025 – Evropska prestolnica kulture. Kako je od začetne ideje prišlo do končne uprizoritve – od zbiranja gradiva in pričevanj do nastanka besedila in same uprizoritve? Predstava zaokrožuje niz pripovedno-gledaliških kabaretskih dogodkov, ki vključujejo tudi večere *Rajš ku rajš, rajš neč* (2023) ter predstave *Je kaj za prijaviti?* (2024), *Vse, ma šalamov ne!* (2024) in *Usje se je dalu* (2024). Kako se ta sklepna uprizoritev umešča v celoto?

Uf, to je bila dolga pot. Pravzaprav se je vse začelo leta 2019, ko sem režirala osrednjo slovesnost

Mestne občine Nova Gorica. Seveda nismo šli iz svoje kože in smo naredili proslavo v našem stilu, bila je pravzaprav komedija v štirih dejanjih. Takrat smo začeli z intervjuvanjem ljudi, ki živijo ob meji in skozi njihova pričevanja ustvarili predstavo, ki je bila del proslave. To je bilo opaženo in kmalu sem dobila povabilo Nede Rusjan Bric, če bi se z Zavodom Scaramouche prijavila na prvi razpis za kandidacijo za Evropsko prestolnico kulture s teatrologinjo in kustosinjo Ano Perne, ki je sodelovala tudi v prvi fazi projekta. *Sezona obiranja zgodb* je skoraj štiriletni projekt, s prvo fazo smo začeli že v letu 2022. Prek delavnic, terenskih raziskav in sodelovanja s profesionalnimi igralci ter mladimi gledališčniki skušamo ohranjati nesnovno kulturno dediščino z obmejnih območij, hkrati pa se resno ukvarjati tudi z razvojem komičnih žanrov. Povezali smo se s strokovnjakoma: s folkloristko Barbaro Ivančič Kutin in zgodovinarjem ter sociologom kulture dr. Markom Klavoro, specialistom za ustno zgodovino. Marko je z nami ostal do konca projekta, saj smo v procesu ugotovili, da nas zanimajo predvsem pričevanja še živečih

ljudi ter njihove resnične zgodbe. V prvi fazi do leta 2024 smo obiskali več kot 40 pričevalcev. Skupno pa 78. Prirejali smo različne delavnice, prvo fazo pa smo zaključili s pripovedovalskim večerom *Rajš ku rajš, rajš neč*, ki je predstavil izbor pričevanj in je nastal v okviru delavnic pripovedovalskega gledališča pod vodstvom Renate Lapanja. Z letom 2024 smo vstopili v tretjo fazo projekta, ki vključuje interaktivne pripovedno-gledališke predstave, s katerimi gostujemo po obmejnih vaseh in mestih. Vsaka predstava temelji na resničnih pričevanjih ljudi, preko njih vzpostavljamo stik z lokalnimi prebivalci in nadgrajujemo do sedaj zbrane zgodbe na terenu. Nekako se nam zdi pomembno, da se zgodbe vrnejo tja, kjer so nastale – da se krog sklene. Zaključna uprizoritev v letu 2025 bo sinteza celotnega procesa: destilacija vseh zbranih pričevanj, raziskav in komedije, nadgrajena z močnimi avtorskimi posegi ustvarjalne ekipe.

Vaše uprizoritve temeljijo na pripovednem gledališču in vključujejo dokumentarni material. Kako pristopate k uprizorjanju dokumentarnega gradiva? Kako se komični elementi oblikujejo v razmerju do resničnih in lokalno specifičnih zgodb?

Vse predstave iz projekta *Sezona obiranja zgodb* temeljijo na dokumentarnem gradivu, zbranih pričevanjih in raziskavi. *Je kaj za prijaviti?* se ukvarja s »kontrabantom« oziroma s tihotapstvom, ki je v preteklosti za gospodinjstva in mala podjetja pomenil dodaten zaslužek. *Usje se je dalu*, ajdovska različica, je vsebovala manj zgodb o tihotapljenju, saj je to območje bolj oddaljeno od meje, zato so dogodivščine z družeti – vojaki na meji, manj izpostavljene. Se pa v veliki meri kaže razlika v dojemanju dela v času socializma in danes. Prav tako se vzpostavljajo posledice drugačne družbeno-politične strukture in razkroja bivšega sistema, saj je bila takrat kraja na delovnem mestu nekaj popolnoma vsakdanjega, tako s strani malega človeka kot oblasti. Pripravevalci vsakega območja so doprinesli nekaj svojega, neko dodano vrednost.

Kot sem že prej povedala, bo zaključna predstava *Usje se je dalu* (naslov je vzet iz ajdovske različice, ker je vseobsegajoč in pokriva celotno idejo predstave) izhajala iz že uporabljenih in tudi na novo zbranih pripovedi. Sicer smo sredi procesa ustvarjanja,

zato zelo težko že povem, kakšna bo predstava. O prvem delu procesa lahko rečem, da se je sprva uprizoritev razvijala kot izrazito pripovedovalska forma, a smo med procesom ugotovili, da na velikem odru to ne učinkuje enako kot v intimnejših prostorih prejšnjih uprizoritev. Tako smo začeli oblikovati kombinirano strukturo – ohranili smo pripoved kot temelj in jo obogatili z dramskimi situacijami, karakterji in prizori. Način, kako delamo, se pogosto sprti prilagaja in sama sem si tudi za to predstavo obljubila, da se bom raje prepustila ustvarjalnemu toku, kot pa se držala predhodno določenega koncepta. Ne iščemo zgodovinske objektivnosti, ampak iskrenost osebnega doživljanja – ljudje pripovedujejo o svetu, kot so ga razumeli in kot so ga živeli. Če je to včasih v neskladju s širšimi zgodovinskimi narativi, naj bo. Prav v tem trku – med osebnim in sistemskim – se pogosto rojeva humor, absurden razkorak med vsakdanjostjo in političnimi odločitvami pa postane sprožilec za komični učinek.

V opisu uprizoritve je napisano, da se projekt navezuje tudi na raziskovanje mediteranske komedije in arhetipskih

likov. Kako se ti elementi prepletajo s sodobnimi pristopi in kako vplivajo na oblikovanje komičnih situacij in likov?

Mediteranski prostor se zdi specifično odprt za komedijo in komične žanre. Uprizoritve se nenehno vsebinsko nadgrajujejo ter s tem izostrujejo lastnosti posameznih likov, ki so značilni za klasično komedijo, a hkrati nosijo posebne karakteristike, lastne ljudem, ki živijo znotraj obmejnega območja severne Primorske. Vsi naši liki temeljijo na resničnih zgodbah in resničnih ljudeh, saj smo jih razvijali skozi celoten proces projekta *Sezona obiranja zgodb*. Kontinuiteta je omogočala razvoj »stalnih likov«, ki spominjajo na arhetipe iz *commedie dell'arte* ali Molièrovih komedij, a hkrati govorijo izrazito iz naše regije in časa. Imamo Brica – figuro kmeta, iskrenega, trmastega Primorca, ki je v socialističnem sistemu pogosto potegnil kratko. Zamejca – zahodnjaškega Slovenca, razpetega med domom in ljubeznijo, ki ostane na drugi strani meje. Družeta, jugoslovanskega vojaka z juga, ujetega med človečnostjo in ukazi nadrejenih. In seveda, meni osebno najljubšo: močno primorsko žensko. V predstavi

nastopata kar dve – po eni strani sorodnica služkinje iz *commedie dell'arte*, bistroura, praktična in humorna, po drugi pa Innamorata, a v sodobni, feministični preobleki. V našem prostoru je ta lik veliko več kot komični tip, je realna figura z bogato zgodovinsko podlago, ki močno odzvanja tudi v sodobnih ženskah in njihovih pripovedih. Tu so »krušarce«, ki so vsakodnevno peš nosile kruh v Trst in tako preživele družino. Aleksandrinke, ki so s službovanjem v Egiptu omogočile ekonomsko stabilnost doma. Zasledili smo tudi zgodbe gospodaric, ki so po vojni prevzele celotna posestva in vodile kmetije. In nenazadnje – mnoge naše none, ki so prejemale italijanske pokojnine, pogosto vojaške, in so s tem postale ekonomski steber družine, zlasti v času inflacije. Rojstni dan, ko ti je nona »zatlačila 100.000 lir v žep«, je ostal nepozaben spomin mnogih pričevalcev. Te ženske imajo feminizem v sebi zapisan skoraj nagonsko – ne kot ideologijo, ampak kot življenjsko prakso, ki se prenaša iz roda v rod. Zato lik močne Primorke v naših uprizoritvah ni konstrukt, temveč odmev konkretne zgodovine, ki se smeji, preživi in zmore.

Uprizoritev tematizira vsakdanje življenje ljudi ob slovensko-italijanski meji skozi zgodovino, ki so ujeti med različne državne in politične sisteme, pri čemer lahko pojem »meja« razumemo tudi širše. Kako primerjate nekdanje in današnje poglede na mejo?

V pogovorih z ljudmi (pričevanja zajemajo časovni okvir od leta 1947 do približno 1991; razpada Jugoslavije) se je kot rdeča nit ves čas pojavljala izkušnja izgube in prilagajanja. Leta 1947, ko je bila z uveljavitvijo pariške mirovne pogodbe dokončno določena meja med Italijo in Jugoslavijo, se je marsikomu čez noč sesul svet, neprodušno mejo so postavili čez posestva, dvorišča, hiše, družine. Gorica, ki je do takrat predstavljala središče vsakdanjega življenja – šolanje, delo, zdravstvo, kultura –, je postala tujina. Meja je zarezala naravnost skozi rutine, odnose in spomine ljudi. In potem neverjetna človeška prilagodljivost – sprva šok, nato preživetje. In ne le preživetje, marsikdo si je mejo sčasoma celo podredil sebi v prid. Veliko je bilo švercanja – to je tudi najpogostejša in priljubljena tema v pričevanjih. Čeprav je meja ostajala, je postajala vse bolj prehodna – s prepustnicami, lokalnimi dogovori in neštetimi obvodmi. Človek je iskal

luknje – v zakonu ali dobesedno na terenu – in si mejo ukrojl po svoje. Prav zaradi teh »lukenj« je to območje v času hladne vojne predstavljalo eno redkih razpok v železni zavesi: tam, kjer se je svet strogo ločil na vzhod in zahod, so se tukaj ljudje – resda z omejitvami – skorajda sprehajali čez mejo. In prav v tem razkoraku med sistemom in vsakdanom se rojeva material, iz katerega izhaja naša predstava.

Zanimiva so mi pričevanja iz 70., 80. in še iz začetkov 90. let. V teh pripovedih se pogosto omenja pojav, ki bi ga lahko imenovali »pozitivna migracija«: ljudje so se priseljevali v Novo Gorico prav zaradi bližine meje in prednosti, ki jih je prinašalo posedovanje prepustnice. Tovrstna lega je pomenila dostop do zahodnih dobrin, možnost šverca, pa tudi kulturni stik in poslovne priložnosti. Slišali smo tudi zgodbe o profesorjih, raziskovalcih in zdravnikih, ki so se zavestno odločili za selitev na obrobje, ker je bilo to v resnici središče. Takih pripovedi ne najdemo pogosto v uradni zgodovini, še manj v javnem diskurzu, pogosteje slišimo o »begu možganov«, o odhodih iz Slovenije. A zgodovina pozna tudi obraten fenomen. In potem – razpad

Jugoslavije, vstop v Evropsko unijo, odprava meje. In nenadoma je ta prednost izginila. Dobila sem občutek, da so se ljudje znova znašli v praznini. Seveda ne tako kruto kot s postavitvijo meje, ampak v smislu, da je mesto izgubilo glavni pogon – mejo.

Kakšen zgodovinski lok ste želeli zajeti v uprizoritvi, ki prepleta osebna pričevanja s širšimi političnimi in družbenimi konteksti? So kakšne specifične teme, ki so vas še posebej zanimale znotraj tega obdobja?

Tematika dela me je zanimala, že preden smo začeli z nabiranjem gradiva – pa ne le v smislu zgodovinskega konteksta, ampak predvsem v tem, kako se je skozi čas spremenil naš odnos do dela in do življenja. Prav neverjetno se mi je zdelo, kako pogosto so se pričevalke in pričevalci vračali k delu z neko radostjo, kot da je bilo delo vir smisla, kolektivne pripadnosti, celo sreče. To je še posebej zanimivo v kontrastu z današnjim časom, ko veliko govorimo o izgorelosti, delovni izčrpanosti in o tem, kako težko je najti motivacijo za delo. Seveda pa nisem spregledala niti druge plati, tudi trdo delo, telesna izčrpanost, delovni pogoji, ki danes niso več

sprejemljivi ... Vse to je prisotno v pripovedih. Vendar tudi tam ostaja občutek, da je bilo delo kljub vsemu nekaj samoumevnega in vrednega. Mislim, da ne gre za nostalgичno povečevanje preteklosti, temveč za drugačno doživljanje sveta. Včasih se mi zdi, da so imeli manj, pa so bili srečnejši. Danes imamo več, a se počutimo izgubljene. V Jugoslaviji je sistem ves čas prepričeval, da je vse v redu – pa ni bilo. Danes pa imamo občutek, da nam nenehno vsiljujejo misel, da nič ni v redu – pa tudi to ni popolnoma res.

V kontekstu dela sem naletela še na en pojav, ki se mi zdi tako bogat in večplasten, da bi si v resnici zaslužil kar svojo uprizoritev, to je kraja v socializmu. Tista »na malo«, kot jo opisujejo pričevalci, in tista »na veliko«, ki se je dogajala prikrito, pogosto tam, kjer je bilo največ moči. Zdi se mi, da gre za enega najzanimivejših simptomov odnosa do dela, sistema in pravičnosti, pa tudi za humorni ventil in način, kako si je mali človek povrnil občutek nadzora v svetu, ki ga ni upošteval. Zgodbe o kraji v tovarnah so pogosto začinjene s humorjem, s pikrim komentarjem, s tiho solidarnostjo. Tukaj ni govora o pohlepu, ampak o igri. O drobnih oblikah upora.

O medosebnih odnosih, kjer se kraja izenači s porednostjo, skoraj z otroško vragolijo.

Podobno vlogo ima tudi švercanje oziroma kontrabant – dejanje, ki se z vidika zakona uvršča med prekrške ali celo zločine, a ga ljudje pogosto razumejo kot izraz človeške iznajdljivosti in prilagodljivosti. Meja med zločinom in preživetveno strategijo se pri tem hitro zabriše: kadar si v podrejenem položaju, pogosto izbiraš med tem, da slediš pravilom in izgubiš – ali jih zaobideš in preživiš. Zato švercanje v mnogih pripovedih ne nastopa kot moralna sramota, temveč kot dokaz bistrosti, trme in poguma malega človeka, ki se je znašel v nenehnem spopadu z birokracijo in strogimi carinskimi postopki. Pričevalci pogosto opisujejo, kako so jih cariniki ustavljali zaradi vreče krompirja, kokoši ali sadik – pod pretvezo zaščite, a brez resnične kontrole ali logike. Meja, ki se je postavila v naših krajih, je jasen pokazatelj absurdnosti te odločitve, poseganja v intimo posameznika. In ko postavimo tovrstno švercanje ob bok neprimerno večjim švercerskim in kriminalnim praksam, ki so jih izvajali direktorji, politiki in »pomembneži«, razlika

postane boleče očitna. Pričevalci o tem govorijo redkeje – pogosto z zadržanostjo ali z dodatkom: »To so samo govorice, da me ne bo kdo zaprl.« Vendar občutek ostaja: če mali krade, je to zločin; če veliki krade, je to politika ali gospodarski maneuver. Le redki so si upali o tem spregovoriti naravnost. Pričevanja ne nosijo le vsebine, nosijo ton, zven časa, občutek, kako se je govorilo, molčalo in preživel. Kako je bila tudi molčečnost mehanizem prilagoditve in hkrati način, da si obdržal službo – glavo. In kako je bil vsak upor izpostavljen, osamljen, a zato še toliko bolj dragocen. Kraja na delovnem mestu v pričevanjih ni predstavljena kot moralni spodrseljaj, temveč kot simptom sistemske neenakosti, kot gesta odpora ali celo solidarnosti. V takem kontekstu vprašanje poštenosti izgublja svojo črno-belo ostrino in odpira prostor za razmislek o etiki preživetja. A vseeno ostaja vprašanje: ali nas je sistem tako navadil na krajo, da smo jo začeli dojemati kot nekaj vsakdanjega? Čeprav med malimi ljudmi danes tega skoraj ni več, se v političnih in gospodarskih krogih še vedno pojavlja – brez posebnih posledic.

Jakob Šfiligoj, Marjuta Slamič, Borut Petrovič, Patrizia Jurinčič Finžgar, Matija Rupel

Marko Klavora

Meja kot mir

Prolog

Z vzpostavitev socialističnega družbenega sistema je Jugoslavija skoraj hermetično zaprla državno mejo. Na zahodni meji je imela Socialistična republika Slovenija z Republiko Italijo 226 kilometrov kopenske in 29 kilometrov morske meje. Jugoslovanska zapora je bila v skladu z zapiranjem mej v drugih evropskih komunističnih državah, ki so mejile na zahodnoevropski demokratični svet. V mednarodnih odnosih je bila leta 1947 Jugoslavija na strani komunističnih držav. Mirovno pogodbo z Italijo je podpisala 10. februarja 1947 v Parizu, status STO (Svobodnega tržaškega ozemlja) pa je mednarodne odnose obremenjeval vse do Londonskega memoranduma o njegovi razdelitvi oktobra 1954. Prav v obdobje med 1947 in 1954 se umešča najstrožji mejni režim, varovanje državne meje je bilo takrat namreč med osnovnimi varnostnimi vprašanji v Jugoslaviji. Prebivalci ob novi državni meji so bili »samo« kolateralna škoda neke širše slike. Kot vedno.

15. september 1947: rez

Ferdo Kozak, 8. oktobra 1947, nekaj dni po priključitvi pretežnega dela Primorske k matični domovini: *»Ta burkež, ta bedasti privid in vendar tako prijemljiva resničnost se prav za prav lahko smeje. Komaj zaviješ po dolini Koritnice navzgor proti Predelu, že zagledaš in občutiš žilo, ki jo je presekal obmejni kol. Cesto v Kanalsko dolino, organsko zvezo z našim ozemljem na severu, so nenaravno pretrgali novi mejniki. Prav tako so raztrgane žile iz Žage in iz Kobarida v Beneško Slovenijo. In Brda? Zdaj so kakor vreča, v katero se spustiš s severa in moraš zopet na sever iz nje. Vse žive steze proti Gorici so pretrgane kakor brezpomembne niti. V Gorici stojiš pred severnim kolodvorom, odpiraš oči, se ne moreš znajti in ne moreš razumeti. Onstran nje je druga država. In vendar je tam samo cesta, ki vodi s postaje v mesto, vendar so tam hiše, ki obrobajo trg. Tu in onstran žice so se zbirali in sprehajali ljudje. Zdelo se mi je, da so se naleteli sem kakor ob kakšni nezgodi, ob kakšnem nenavadnem dogodku. Gledaš naše, gledaš na ono stran – kaj se je pripetilo? Nič posebnega!*

Nekakšen organizem so prav tu razčesnili na dvoje. Gledal sem to mejo, in ko sem v sebi tipal za pomenom in namenom te burke, mi je vso notranjost nenadoma užgal zagrizen srd. Zajel me je s tako silo, da sem se zgrozil ob njem. Sovražnik? Koga? Narod tam na oni strani?»

Meja med letoma 1947 in 1955

V obdobju od 1947 do 1955 je bila državna meja med Italijo in Jugoslavijo strogo zastražena. Graničarji so s psi kontrolirali mejo in tudi streljali na tistega, ki se ob pozivu ni ustavil. Jugoslavija ni bila konsolidirana država, na njeno ozemlje so vdirale oborožene skupine v drugi svetovni vojni poraženih, v Trstu so se lomile tektonske geopolitične plošče. James Bond bi se v tistem obdobju tam počutil kot riba v vodi.

Edini od lokalnih prebivalcev, ki so mejo lahko prehajali, so bili dvolastniki, ki pa jih sploh ni bilo tako malo. Samo na področju krajevne skupnosti Šempeter jih konec leta 1947 v arhivskih dokumentih naštejemo 203. Meja torej NI bila hermetično zaprta. Najbolj značilen lik iz tega časa ob meji je prav graničar. To je pripadnik t. i. posebne vojaške enote jugoslovanske vojske, ki se je imenovala KNOJ. Prebivalcem ob meji, vsaj na začetku, graničarji gotovo niso zaupali, govorili so jezik, ki ga niso dobro razumeli, in v njih videli možne špijone, kriminalce. Prebivalci ob meji pa prišleke kot nebodigatreba. Kot tujce, ne pa varovalce njihovih ognjišč.

V prvih tednih po priključitvi je bilo veliko nelegalnih prečkanj meje, ker prebivalci zaradi močne navezanosti na mesta onkraj preprosto niso dojeli prepovedi.

Majda je z družino stanovala v hiši v Logu pod Mangartom tik ob predoru (štolnu), kjer so rudarji že desetletja z vlakcem vsakodnevno odhajali na delo v rudnik Rabelj. To hišo so jim zaplenili in na njihovem dvorišču je nastala karavla in carina. Rudarji iz Loga pod Mangartom (Jugoslavija) so si namreč pri Ljudski socialistični republiki Slovenji izborili, da so še

vedno lahko hodili na delo v Rabelj (Italija), kar je bilo za tisti čas hladne vojne izjemno. Štoln je postal posebna znamenitost. Obe državi sta menili, da je treba državno mejo vidno označiti tudi pod zemljo, torej v predoru. Državi sta postavili maloobmejni prehod druge kategorije, ki je bil v samem tunelu zaprt s kovinskimi vrati. Vsak prehod je zahteval prisotnost italijanskih carinikov. Vrata so namreč bila napravljena v predoru na italijanski strani. Na jugoslovanski strani so bili carinski in obmejni organi pred vhodom v predor pred Majdino hišo.

Predstavljajmo si neimenovanega rudarja, ki je po deseturnem napornem šihu v rudniku preko štolna z vlakcem prišel oblečen v najlonske ženske nogavice, štiri, pet parov jih je imel na sebi pod umazano rudarsko obleko, da bi ugodil svoji ženi v Jugoslaviji. Vendar se je moral pred knojevci in svojimi kolegi sleči ob izhodu iz jaška pred Majdino hišo. Smeh in solze. Burleskno.

Videmski in Osimski sporazumi

Videmski in Osimski sporazumi so omogočili ponovne stike med ljudmi, ki jih je meja leta 1947 pretrgala. Nastala so številna čezmejna sodelovanja med obmejnimi občinami, kulturnimi in športnimi organizacijami ter gospodarstvom.

Videmski sporazum, sprejet leta 1956, je pomenil izjemno velik korak pri urejanju obmejnega prometa med Italijo in Jugoslavijo. Na njegovi osnovi je bilo na državni meji postopoma urejenih 52 mejnih prehodov na kopnem – od tega 9 mednarodnih, 35 maloobmejnih in 8 sezonskega značaja – ter 6 mejnih prehodov na morju. Poleg prepustnic je sporazum predvideval tudi številne olajšave za delavce, uradnike, za dvolastniške kmete, zdravnike ter za uvoz in izvoz zdravil. Videmski sporazum se je po letu 1956 dograjeval in prinašal vse več ugodnosti, ki so iz Primorske naredili eno izmed glavnih vstopno-izstopnih točk za pretok blaga in tudi zahodnih kulturnih vplivov za celotno Jugoslavijo. Toda mejno vprašanje uradno še vedno ni bilo rešeno, zato so med obema državama tekla intenzivna pogajanja, ki so leta 1976 pripeljala do Osimskih sporazumov.

Z meddržavno pogodbo je bila med državama dokončno zakoličena državna meja, ki je do takrat veljala le za začasno. Dokumenti so bili pomembni za razvoj slovenske narodne skupnosti v Italiji. Republika Slovenija je z mednarodnim pravnim aktom – izmenjavo not – postala pravna naslednica Osimskih sporazumov 31. julija 1992.

V času izjemno strogih mejnih nadzorov med vzhodno- in zahodnoevropskimi državami je bil ohlapen režim prehajanja jugoslovanske zahodne meje prava posebnost, saj je od leta 1956 dalje tekel proces postopnega sproščanja vse do mere, ko je meja postala ena najbolj odprtih v Evropi. Lokalnemu prebivalstvu je bil poleg svobode gibanja omogočen tudi prenos večjih količin blaga, razmahnilo pa se je tudi tihotapljenje.

Borderless

Rdeča peterokraka zvezda je od novembra 1947 do januarja 1991 zrla s strehe poslopja železniške postaje v Novi Gorici. Edina javna stavba v Gorici, ki je leta 1947 pripadla Jugoslaviji. Časopis *Nova Gorica* je kmalu po priključitvi leta 1947 tako dokumentiral njeno postavitev: »Na najvišjem vrhu strehe je blestela rdeča zvezda in napis 'Vsi v borbo za izvršitev petletnega plana'.« Zvezda je bila darilo delavcev kurilniške delavnice v Šiški in je podnevi in ponoči »oznanjala, da tu biva in ustvarja ljudstvo pod simbolom svobode in napredka«. Napisi pod zvezdo so se spreminjali in zdi se, da so bili vedno zelo načrtno usmerjeni proti imperialističnemu in kapitalističnemu zahodu, proti Gorici. »Utrjujemo bratstvo in edinstvo narodov« in »Mi gradimo socializem« sta še dva slogana, ki sta se izmenjala pod zvezdo v letih neposredno po priključitvi. Napisa sta »sijala« prek le nekaj metrov oddaljene državne in blokove meje, medtem ko je na drugi strani, na kolodvoru, zvezda sprejemala mladinske delovne brigade, ki so se z vseh koncev Jugoslavije zgrinjale graditi novo socialistično mesto.

Zvezda je na eni strani opazovala, kako nastaja novo mesto, na drugi pa prebivalce obeh mest, ki so hrepeneli po fizičnem stiku.

Na trgu, ki se danes imenuje Trg Evrope/Piazza Transalpina, se je leta 2004 odvila glavna slovesnost ob vstopu Slovenije v Evropsko unijo. Zvezda Bregovičevega koncerta tistega deževnega večera ni dočakala na višini. Na strehi nekdanje svetogorske železniške postaje oziroma severnega goriškega kolodvora je bila leta 1990 namreč ob času božiča prebarvana v rumeno barvo, dodali pa so ji tudi rep, tako da je za nekaj dni postala repatica, vse dokler je niso v začetku januarja leta 1991 delavci železniške postaje odstranili.

Vse od leta 2004, ko je trg pred svetogorsko železniško postajo postal Trg Evrope/Piazza Transalpina, sem se skupaj z mnogimi spraševal, čemu se goriški in novogoriški odločevalci niso zmogli dogovoriti za eno (skupno) ime trga, nad katerim je včasih kraljevala rdeča pločevinasta zvezda železniških delavcev iz Ljubljane. Za to seveda obstajajo zelo konkretni lokalni (politični in socialni) razlogi obmejne realnosti, ki jo je sociolog Rastko Močnik na Forumu Tomizza pred leti poimenoval psihopatologija obmejnega diskurza. Sam sem v zadnjih letih spremenil odnos do poimenovanja skupnega trga: ravno dve imeni za skupni trg sta bistvo evropske ideje, te mnogosti v enosti, različnih izkušenj in toposov, ki jih kot posamezniki in skupnost prepoznavamo v preteklosti.

Borderless, s katero se EPK v našem letu 2025 predstavlja in jo promovira, je čudovita ideja, vendar: meje obstajajo. Postavljamo jih kot posamezniki in kot skupnosti: sebi, drugim. Postavljanje mej je način, kako se sploh lahko definiramo in razumemo med seboj. Svet brez mej je brezoblična pretočna gmota brez vsebine. Pravo vprašanje za vse nas, ki nam je prehajanje mej vrednota, je: Kakšne naj bodo te meje in kako (iz)najti načine, da jih premoščamo, prehajamo, živimo?

Na Bovškem so kmetje v preteklosti s kamenjem, ki so ga odstranjevali s pašnikov, gradili suhe zidove, ki so jih imenovali tudi miri. Kako lepa beseda za mejo je mir! Meja med dvema lastnikoma, družinama, državama, ne kot točka konflikta in frustracije, ampak kot prostor miru, sožitja, kjer se skupaj dogovarjamo na nikogaršnjem, na miru. Na tem kulturnem kupu kamenja, ki smo ga skupaj postavili, da bi definirali sebe in hkrati razumeli drugega.

Tereza Gregorič,
Tajda Lipicer, Karin Winkler

Pričevanja o(b) meji: med spominom in zgodovino

Čeprav se zgodovinopisje kot dejanje beleženja običajno razume kot nevtravno zapisovanje preteklosti, se je v času postmoderne začelo dvomiti o tem, da je uradna (zlasti zahodna) zgodovina res ideološko nepristranska. Postmodernistični pristopi so poudarili, da zgodovina ni zgolj niz dejstev, temveč konstrukcija, ki določeno podobo preteklosti pogosto oblikuje v skladu z dominantnimi diskurzi ter vrednotami časa. Ustni viri in pričevanja pri tem omogočajo vpogled v izkustveno stvarnost, v razpoke med zapisanim in izkušenim, ki so lahko fragmentarne, čustveno obarvane in protislovne, vendar prav zato razkrivajo zasenčene plati zgodovinskega izkustva.

Prav izkušnja življenja običajnega človeka ob meji med Italijo in Jugoslavijo (od njene postavitve do osamosvojitve) je raziskovalno izhodišče projekta *Sezona obiranja zgodb*, ki se je začel leta 2022, zaključuje pa se s sklepno uprizoritvijo *Usje se je dalu*. Do leta 2025 je bilo v sklopu projekta zabeleženih več kot sedemdeset še nedokumentiranih pričevanj ljudi, ki se spominjajo vsakdana in spreminjanja »pravil igre« jugoslovansko-italijanske meje. Pripovedi o vsakdanjem življenju so morda za uradno zgodovino obrobne, a pravzaprav bistveno pričajo o protislovjih med beleženjem in dejanskim izkustvom. Ko pričevalci spregovorijo o svoji izkušnji življenja na meji, to ni le osebna zgodba, temveč tudi intervencija v kolektivni spomin ter oblika »proti-arhiva«. Pričevanja sama postanejo prostor pogajanj med individualnim in kolektivnim, med osebnim in uradnim, pričevalci postanejo obiskovalci spomina, spomin pa nenehno spreminjajoč se gostitelj.

Pred vami so izbrani fragmenti pričevanj, zbranih med *Sezono obiranja zgodb*: nekateri med njimi so našli svoje mesto v uprizoritvi, nekateri pa enostavno prispevajo k sestavljanju mozaika mnogoterih usod življenja ob meji. *Sezona obiranja zgodb* je s seboj prinesla zavest o neizmerni življenjski energiji in preživetveni iznajdljivosti, ki jo je skozi zgodovino izkazala primorska regija.

Zahvaljujemo se vsem pričevalcem, ki ste z vašimi pripovedmi sooblikovali naš triletni projekt in bili del te neverjetne izkušnje. Hvala, ker ste z nami delili vaše neprecenljive spomine, tako vesele kot tudi trpke, ki so v srcih prižgale ogenj in nas popeljale v nostalgичno preteklost. Vaših zgodb nismo le *obirali*, temveč smo ob vašem pripovedovanju resnično uživali, se marsikaj naučili o preteklosti in začeli razmišljati o sedanjosti. Hvala, ker ste bili naši učitelji zgodovine, prijatelji ob kavi in zvesti spremljevalci našega dela, katerega rezultat je tudi uprizoritev *Usje se je dalu*. Verjamemo, da to ni le naš projekt, temveč tudi vaš. Upamo, da vam bo *Sezona obiranja zgodb* za vedno ostala v lepem spominu.

Zahvaljujemo se pričevalcem:

Matej Beltram,
Nova Gorica
Giannarita Bezzon,
Videm (IT)
Marjan Birsa,
Gorica (IT)
Lukrecija Birsa,
Šempas
Gabrijele Bolta,
Deskle
Bernard Bučinel,
Ozeljan
Mihaela Blažič,
Deskle
Polonca Cijan,
Vrtojba
Giovanni Coren,
Podbonesec (IT)
Vanda Colja,
Deskle
Borut Čelik,
Cerkno
Irena Černigoj,
Lokavec
Walter Drescig,
Čedad
Katerina Ferletič,
Doberdob
Grozdana Figelj,
Nova Gorica
Primož Furlan,
Ajdovščina
Antonella Gallarotti,
Gorica (IT)
Anka Garlatti,
Kanal
Anja Godnič,
Goče
Hajdeja Gregorič,
Velike Žablje
Maruja Humar,
Banjšice
Tomi Ilijaš,
Nova Gorica
Matejka Ipavec Biaggio,
Vitovlje
Majda Ipavec,
Vitovlje

Boris Jankočič,
Vipolže
Ivan Jelinčič,
Trenta
Zoran Jerončič,
Lig
Marta Kodelja,
Deskle
Peter Kogoj,
Most na Soči
Danilo Kovačič,
Tomačevica na Krasu
Edo Krašna,
Budanje
Iva Krašna,
Budanje
Adela Lavrenčič,
Lokavec
Hilarij Lavrenčič,
Doberdob
Brane Leban,
Nova Gorica
Emica Lipičar Pahor,
Kromberk
Anastazija Makorič Bevčar,
Anhovo
Marta Mazora,
Breginj
Anton Mihelj – Toni,
Šempeter pri Gorici
Olga Mikulin,
Vipolže
Neva Milovanović,
Most na Soči
Dragica Mohorič,
Gorenje Polje
Mirjam Morenčič,
Deskle
Meta Mlekuš,
Slovenj Gradec
Oskar Bensa,
Vipolže
Marica Pavlin,
Miren
Sergij Pelhan,
Nova Gorica
Marinko Pintar,
Solkan
Ratko Pulec,
Plešivo

Ivanka Pretnar,
Trenta
Edi Raspet,
Sedlo
Lenka Raspet,
Sedlo
Majda Rejec,
Deskle
Magda Sever,
Ajdovščina
Barbara Simčič Veličkov,
Nova Gorica
Danila Schilling,
Deskle
Ivana Slamič,
Vrtovin
Boris Srebrnič,
Plešivo, Ceglo
Helena Starič,
Deskle
Jožica Strgar,
Kambreško
Niko Štor,
Cesta
Cirila Štor,
Cesta
Ada Tomasetig,
Podbonesec (IT)
Anica Uršič,
Miren
Nadja Ušaj,
Nova Gorica
Anči Velišček,
Plešivo
Damjana Velišček,
Gorenje Polje
Dušan Vidmar,
Ajdovščina
Bojana Vidmar,
Ajdovščina
Paola Zuzzi,
Rezija (IT)
Jakob Zudek,
Kontovel, Goriška Brda
Zdenka Žigon,
Vipava
Nataša Winkler,
Ozeljan
Denis Winkler,
Ozeljan

Nam je šla meja čez berjač. Načeloma naj bi pršla ta komisija, ka je bla sestavljena: Francoz, Škot, Anglež, kar so že bli, ne ... In so meli s sabo špago, ka je bla dolga sto metrov. Po pričevanju. In tisto špago so napenjali od ceste proti Italiji. In kamor je padlo, tam naj bi po njihovo bla meja. In so pičli notri te kolce, pobarvane v belo in črno. In zgodilo se je tko, da je naša hiša ostala kar precej v Italiji. In ko je moj tata to zvedu, je dal vedet mojmu nonotu, da on domov ne bo pršu več. Da on v Italiji ne bo živel. Ko je nono zvedu, je reku, da to ne bo šlo, ne. Je prijel tisti kolc, ga dobesedno nesu in ga prslonu na štal. Ma je blo treba verjetno še kak kolc, nisi mogu samo enega primit. Si moral nrdit tko, da je šla nekako cela linija drugače dol, ne. In ko se je to zgodilo, so čakali, da so pršli tisti, ka so pa mejo dejansko vpisali. No, in ko so ti pršli, očitno niso meli informacije, kje so tisti kolci zapičeni. In oni so ... kjer so ga našli, tam so ga registrirali. In zadeva je bla za njih rešena. In tata je potem to zvedu, da je to tko ratalo in je pršu nazaj domov. In je pole tudi tam ostal.

Boris Srebrnič, Plešivo, Ceglo

Ja, sej sem že pravla, to pokopališče v Mirnu, kaku je. Muoj tata je jemou noge v Jugoslaviji an ostalo je blo v Italiji. Ja, taku je šla meja, ne. Taku počez je šlo.

Anica Uršič, Miren

In tam je bla zdej meja. In kar naenkrat so pršli tja družeti. So pršli vojaki in so zgradili karavle. In kar naenkrat je bla meja varovana.

Boris Srebrnič, Plešivo, Ceglo

Pet metrov je mogla bit čistina, da so vojaki hodili gor in dol.

Ratko Pulc, Plešivo

V bistvu smo vsem govorili družeti, nismo jim govorili vojaki. Oni so vse nazivali »druž«: »Ajde druž, kako si druž,« in tako so dobili ime »družeti«, po mojem. Ta speljanka.

Boris Srebrnič, Plešivo, Ceglo

Takrat ko se je postavla meja in je bla še stroga meja, se niso vidli, ne. Eni so ostali na eni strani, drugi na drugi. In so se pogovarjali čez mrježo.

Italjani so pustili, ma naši niso pustili stat pr mrježi, si mogu hodit gor pa dol. Oni so pol hodili vzporedno z nami, da smo si kej povjedli. »Kakuo je?« »Si zdrou?« »Ki pravi mama?« »Pridem jutri. Ja, ja, bom že čaku tle.« In včasih so te kar prekinli, so pršli k tebi in rekli: »Ajde, dosta bilo ...« Ni blo lepou, ne.

Anka Garlatti, Kanal

Vojaki so pršli ob štirih zjutrej na naše dvorišče in se je oglasila tista radio stanica. Meli so te šifre: »Sokol 1 ovdje, Sokol 2, javi se.« Ponavadi so meli po pticah: »Sokol 1 ovdje, Sokol 2, javi se! Pa, pička ti materina, javi se!« Oni je spal verjetno, na drugi strani. Pole se končno javi. Zaspan glas: »Sokol 2 ovdje, šta je, jebo te bog, šta me zoveš?« In pole mu tisti pove, da so tam, na tisti poziciji »kod Pavleta.« To je bil moj tata. »Kod Pavla smo.«

Boris Srebrnič, Plešivo, Ceglo

Mi mamu še en problem tam, ne. Stražni stolp. Podnevi sta bla gor dva vojaka, ka sta z daljnogledom opazovala cel tisti predel. Tam, kjer stanuje Pulec, so ga meli na dlani. Ker se vse vidi. Pr nas pa je meja – prehod čez mejo – ravno tko zakrit s hišo in štal, da niso vidli. Tudi podnevi niso mogli videt, če se kdo premika gor in dol. Moja mama je to pogruntala v nekem obdobju in je ... je nesla in se ni sekirala, kdaj in kako. Je blo treba samo pazit, kje so družeti, a so spodej al so na vrhu, so blizu al so daleč. Samo to.

Boris Srebrnič, Plešivo, Ceglo

Ta teta Uršula je bla potem malo osamljena. Je bla pa zlo družabna. In kaj si je ta šjora privoščla. Ja, ku je vidla, da ni družetov, je prtekla gor. Potem je bil pa problem, kaku it domov, ko so bli družeti, ka niso bli take mone ... Ko je pršla gor, je morala tudi dol. In družeti pridejo na dvorišče in niso hotli it naprej. So vedli. Nikoli je pa niso ulovili.

Boris Srebrnič, Plešivo, Ceglo

Smo meli pa tud enga strica Gabrjela. Takrat, k je pa on prečkal mejo, še ni blo prepustnic. Sploh nismo smeli dol hodit. Ma stric Gabrjel je pršu iz Afrike domov in ni lih vedu, kej se tle dogaja. In je mami tel prnest, poleg

drugih reči, eno škatlo riža. Ma k je pršu na mejo, ga ni smel nest črjez, ka takrat se pa nč ni smelo. In je bil tko jezen, da je opru tisto škatlo in stresu po travi tisto škatlo riža.

Emica Lipičar Pahor, Kromberk

Jaz sem djelala cjelo življenje na Elekto Primorska. Takrat je bil še DES. Najprej so bli v Wajdušni, pole so pršli v Kanal, tam kjer je zdey lekarna. Pole v 55. ljetih smo šli v Solkan – tam kjer ma gledališče še danes delavnice. In pod nami so bli zapori. So nam okna zadjelal, da nismo gledale. K me smo, sej veš, so bli ljepi fantje okuol. So bli zaprti zato, ker je puhno njeh tjelo čez mejo prist. Ma vse ukop nč. Taki mladi mulci, namjesto k vojakom, so utekli čez mejo, če se je dalo. Taki zaporniki, brez nč, brezvezno, nobenga kriminala.

Anka Garlatti, Kanal

Riža ni blo. Moka. Copati, rute za na glavo, tekstil. Po vojni ni blo neč v trgovinah, se je čakalo bone in točke, se je čakalo vrste cele noči. K je pršla troba blaga, je bla cela vas oblečena v isto.

Marta Mazora, Breginj

Če je pršlo kej v trgovino – to je blo cjelo noč –, si čakala na to, da si pršla, da si dobila kej, ne. To so bli boni, kuponi, boni za mljeko, ma si mogla jemet tut tolko denarja, ni blo zadosti bon, tolko denarja, če si mjela denar, si lahko kupla, čene pa nisi mogla, ne.

Anica Uršič, Miren

V glavnem, mama je redno švercala. Tati ni vedu nč. Ker tata je bil pa tolk prestrašen, tolk so ga prestrašli, da on ni upal niti pomislit na kašn šverc. Je vsake tolk pršu kašn policaj s tistim mopedom, zaokrožu dva bota po tistem dvorišču in reku: »Pavli! E, boš vidu, Pavli! Mi morš povedat, če boš koga vidu, tu gor ...« Mama ... ona pa ne ... Jolanda. Mene še zdey ni prou jasno, kakuo je ona to izvedla.

Boris Srebrnič, Plešivo, Ceglo

Vreče so ble ku za krompir. Ampak notri jaz nisem vedu, kaj je blo. Niti nisem bil tolko pozoren, da bi povohal, ker bi zavohal pršut, ne. Tisti

Marjuta Slamič

pršuti so bli nekje počeni, tam po vinogradih, ne. In mama je šla to iskat, je to dala na kolo in s kolom šla čez mejo dol do sosedov in je počakala. In te pršute, veš, da se je zlahka prodalo, ni bil problem. Se pravi, samo ta logistika je morala pa delat.

Boris Srebrnič, Plešivo, Ceglo

Tista ta pametna sta bila čebelarja. Satovje z medom je čebelar na slovenski strani zložil v prazne panje in pripeljal na mejo. Na drugi strani je italijanski čebelar pripeljal svoje čebele na konfin. Ves med, ki je bil v praznih panjih, so čebele na drugi strani zavohale in ga znosile čez konfin na drugo stran in italijanski čebelar je potem plačal za prinešen med.

Matejka Ipavec Biaggio, Vitovlje, in Majda Ipavec, Vitovlje

Naš stric Miha je bil tak ... mal čudak. Včasih je bil avstroogrski soldat. In k je končala vojna, je pobegnu v Jugoslavijo. V času Jugoslavije se je za nas, k živimo blizu meje in smo meli prepustnice, meja nekako odprla. Se pravi, si lohko nesu čez mejo, na primer pol kile mesa in neke malenkosti. Ma nesu si lohko tudi natanko šest jajc. In ta naš stric Miha je šou dol v ta staro Gorico k teti, ka si je vedno želela, da ji nosimo domačo hrano. Ampak on je namesto 6 jajc nesu 8. No, potem je pršu na blok. In ko je pršu na vrsto, je reku: »Imam 8 jajc.« Ona je rekla: »Veste, da je dovoljeno 6.« Je reku: »Ja, vem, ampak jaz jih bom le prenesu 8.« »Ne, ne boste jih prenesu, je dovoljeno 6.« Je reku: »Lejte, ka jih bom,« in je vzel dve jajci, razbil eno in drugo in pogoltnu. In potem so se vsi smejali, ka on je bil en čudak, vješ, in mu ni nobeden mogu nč.

Neva Milovanović, Most na Soči, in Emica Lipičar Pahor, Kromberk

Sem kupu črjevo za vodo. Ma navadno. Pridem na mejo: »Kej maš?« »Nč.« Sploh se nisem zmislu, da mam kej v kofani. In on to najde in prepustnico sem mel že čez. In mi reče: »Si hotu švercat,« in mi da kaznen. In jaz plačam in mu rečem: »Ma sem res pozabu.« »Ne, si tel švercat,« in sem reku ... Ker 20 metrov črjeva, ka stane, ku bi danes reku, 15 evrov. »Veš ki,« sem reku, »kar smjem prnest, boste vidli, an kar ne smjem prnest an nucam, ne boste vidli ne vi, ne vaši šefi. In bom mel doma.«

Boris Jankočič, Vipolže

Z začjetka so še kr pustili, pol pa nisi smjela več uozit gobe čjez, mi smo bli pa gobarji, smo jih nabrali vsak dan polno. Štorovk. In, jah, tut niso dovolili več, nje, pol je muož rjeku: »Ku čmo spraviti te gobe čez blok?« Jn smu prosli dvje starejš ženske, če bi šle v avto, d bi zakamuflirou, ne, taku, jn pol prideju rjes na taljanski blok, d kej ima, je reku: »Dvej lepi ženski«. Dvje starke so ble. Ku so se lotili smejat! »Avanti,« ne, je šlo črjez.

Anica Uršič, Miren

V carini in policiji so bli največji kotrabantarji/švercarji, poštenih je blo mogoče ena tretjina. En muoj znanc – zlo fajm človek, partizan in takuo – je bil pomočnik šefa carine in je pravu štorje, kjer je v bistvu Udba delala veliko švercanje, prou s celimi kamjoni cigaret, pač. Na veliko. To je bil organiziran šverc – Slovenija, da ni vedu Beograd.

Marinko Pintar, Solkan

So tud prekupčavali lejs. Uhjej. So ga uozili duol z Jugoslavije, z Bosne, an tevi so ga sortirali, štimali in pol so pršli Taljani, vsaki dan, najmanj tri do pjet šleparju, lih takih, k jih videš zdej, an vija kjeduol. Ja, ja, v Italjo so predjali. Ja, ja, tisti naš direktor je bu lump, kolkr ga je. Usje se je dalu ... Usje se je dalu ...

Niko Štor, Cesta

Uu, madona. Krali so tisti ... Jaz sem vejdu, de ja, ma kej sem tou. Kok buotu so rekli, k je pršu kamjon iz Italije: »Naluoži, an nestuoj neč rječt, nej dokumentou.« Je pjelou za teve šefe naše, uani so kasjerali, ajej, kolko. Ma jaz sem moučou. To hišo sem sezidou sam, s tem, kar so mi dali. Taku. Sem jemu soudu to. Porkoladro. Smo zidali ku strejla.

Niko Štor, Cesta

Leta '61 so uvedli neposredni prehod. Mi mamou vinograd, k mi ga rježe meja, tudi hiša je prou na meji. Samo pr nas se vinograd razteguje 200 metrov in čez si lahko šou, samo k je bil mejni kamen – je mel številko. K je šou tata ubrezavat trte, je šou 7 kilometrov na mejo s koljesom in je pršu pred hišo. Vojska je bla skuoz. Nadzorovala. Tata je djelou pred hišo in mama mu bi mogla njest kosilo s koljesom okrog, bi pršla čez eno uro

in pol na drugo stran dvorišča. Takuo je pa malo pogledala, če so družeti blizu, in če jih ni blo, je hitro skočila čjez. Tata je sedou tam dva metra v Italiji in čakou na kosilo.«

Ratko Pulc, Plešivo

In pol si je naš tata izboril, da je v tisti vinograd pršla carinarka, iz Lok je bla, in je pršla tja na dom, in kadaj je tata nakladou gnoj, je gledala, da ne bo tata kej utaknu noter, in pol je pjeljou dol v Italjo zmetat gnoj in tacajt je ona šla v hišo, k je blo pozimi. In naš nono jo je tko napil, eno žgance, pa še eno žgance, da jo je muoj tata peljal z vuolom domov.

Ratko Pulc, Plešivo

Jglica je bla ena taka štanga, dva metra dolga, in k si pršu na blok naluožen, uoni je šel s štango skuoz. So provirli, če maš kej not. Sem šu po gnoj gor h stricu v Anhovo. Pridem to in uoan gre s štango nuoter in se je tista rječ ustavlja. »Ooo,« je reku, »bo treba razložiti.« Sem reku: »Ooo, ni problema, ma kduo ga bo naložu. Jaz prou gvišno, da ne.«

Bensa Oskar, Vipolže

Vsake tolko časa je pršu kašn, ka je bil malček izobražen. In ka je tut vedu, za kej se gre. In tisti so uživali. In so pustili, da uživamo tut mi. Ko je pršu vojak prvič do tega našega dvorišča, je verjetno že slišal zgodbe, ka so mu jih povedali drugi vojaki. Ka so pr nas kupavali vina, si predstavljáš? Je reku: »Tu imate baje v redu vina, se da spit kakšen kozarec?« In ta vojak se je usedu dol, ni blo nobenga problema. In pole je reku: »Pa znam, da imate tetku, pa reci, nej pride gor, dokler sem jaz kle, nima nobenga problema.« In pol je tetka Uršula malo s strahom pršla, ma naslednjič je bla tut ona lumpa in je že prnesla pjeršolado ... »U jebentiš, kako je dobro.« In pole se je on prou zaljubu v teto Uršulo, je vedno gledu: »Kaj ima tetka Uršula?« In pol je neki časa izpadlo, ku da sploh ni meje, ker je teta pršla kar tko gor in dol.

Boris Srebrnič, Plešivo, Ceglo

Pole ko sem mel osem, devet let, ne, ko so mi dali pravo puško – pobrali ven metke – in sem se igral s tisto puško, ne, laufu tam okrog, je pršla še Jolanda in pole smo bli partizani in Nemci. In to s tapravimi puškami.

Dokler nisem šou jaz po nesreči pole s to puško dol v Italijo. »Prinesi puško nazaj. Pizda, odnio mi puško.« In jaz: »Ja, ja,« in hitro puško nazaj gor. In mi je blo štostno. Pa pole so mi pustili, da podrem tisto puško, so mi pokazali vse. In mi je blo tisto prou žurka, prou fajjn.

Boris Srebrnič, Plešivo, Ceglo

Ko sem želela na mejnem prehodu na Erjavčevi ulici prečkati mejo, mi carinik ni dovolil čez mejo, češ, da sem prepustnico za tisti mesec že izkoristila. Seveda se nisem pustila odgnati, tako sem se s kolesom odpravila na solkanski blok, ki sem ga brez težav prešla. Ker me je carinik razjezil, sem se od solkanskega bloka nato odpravila proti Erjavčevemu, kjer sem mu z veseljem pomahala s kopalkami v pozdrav. Še sedaj se spomnim modela in barve kopalk ter jeznega obraza carinika, jaz sem pa pokala od smeha.

Barbara Simčič Veličkov, Nova Gorica

Ben ... Kot otroku so mi bile italijanske trgovine kot Indija Koromandija. Igrače. Nutella. Mortadela. Hmmm. V Jugi pač ni bilo veliko izbire. Saj so bile igrače, saj je bil Eurocrem, saj nismo bili lačni. Samo ni bilo tako bleščeče kot tam čez.

Tomi Ilijaš, Nova Gorica

Za Novo Gorico je bila meja velikanska prednost. Sploh v 70. in 80.. Prve prepustnice – da lahko greš, kadar hočeš – smo dobili kmalu po Osimskem sporazumu 75. leta. To je bila najbolj odprta meja ob tako imenovani »železni zavesi«. Druge komunistične države so na vseh svojih mejah (tudi z »bratskimi« državam) imele španske jezdece, bodečo žico in stražne stolpe, medtem ko smo lahko pri nas otroci sami hodili čez, brez spremstva staršev.

Tomi Ilijaš, Nova Gorica

Takrat je bil sindikat močen. Vsako ljeto smo nekam šli: Poljska, Pariz, Madrid, Rim ... Jugoslavijo smo pa itak cjelo dali čjez. Takuo so nam pomagali, da smo vsaj malo vidli svet, kje bi si upali, če ne it kam. Ja, ja. Je bla firma pametna takrat.

Anka Garlatti, Kanal

Jaz sem se poročila na četrtek, k se nobena ni poročila na četrtek, ma jaz sem se. Zakaj? Ker je na petek je bil osmi marec in nas je firma pogostila gor na Kekcu. Kakuo naj se jaz poročim na soboto, če je v petek na Kekcu žur. So nam rezervirali Kekec samo za nas.

Anka Garlatti, Kanal

Takrat so stanovanja gradile firme. Za kšne so se firme tud združle. Pr nas je blo takuo, da je pol stanovanja kupla moja firma, pol pa od moža. Pol smo plačevali najemnino, pol so nam dali kredite, an smo ga kupli.

Anka Garlatti, Kanal, in Polonca Cijan, Vrtojba

K je kdu umrl v kašni drugi firmi, ni blo važno s kje je, an če smo ga sploh poznali. Je blo treba it za pogrjemom. Ma mi nismo poznali nobenga. Je pršla (sodelovka), je rjekla: »Je umrl ta in ta iz te in te firme. Kdo gre na pogreb? Je treba nest venc.« An smo šli. Via na pogreb v Koper al kamorkoli že. Smo pršli, pokopali tega, k ga ni noben poznal, smo se držal rjesne, dokler se nismo posedli nazaj v kombi. An pole via na prvo plesišče, an smo pljesal. Si pršu ksno domov. An zjutro ob šestih si bil spet v službi. Ma za firmo si nrdu ljepo figuro.

Anka Garlatti, Kanal

Ma ja, ku kdu je krou. Eni so, drugi nismo. Edin praha sem prnesla pouhnu domov na sjebi, d je šla prou rjava voda dol. Kšno dilco smo si nrdili al pa kšn polentar. Še zej imam dilco. Tu je v rjedi. Pol enkrat je sodejluc krađu ene cujne tm na Tekstini za domov in je pršu šef mimu. In ga je uprašu, d kam bo pej tu njesu. In je rjeku sodejluc: »Ma kje, kamr ti.«

Bojana Vidmar, Ajdovščina

Muoj muož je dejlu na Tekstini in je včasih prnjesu kej domov. Amonjak je blu fajn, k je upucalu šipe, tistu, fant muoj, kaku so ble čiste.

Bojana Vidmar, Ajdovščina

Privatnikom ni blo najbolj lahko v Jugoslaviji. Od osemindesetega do štiriindesetega je bil ustavljen uvoz kamjonov in avtov. Razen tisti,

ka je bil zdomc, si je lahko pripeljal tudi avto ali pa kamjon. Samo firme so lahko dobile dovolilnico za uvoz, privatniki nismo dobili, no, razen če si bil v partiji, ne. Te dovolilnice si pole lahko dobil simbolično, če si dal kao kamjon v najem državni firmi, oni so pobrali procenete in si lahko vozu. Pole smo kupovali dovolilnice na črno al smo jih ponarejali ... Vseh sort.

Marinko Pintar, Solkan

Italijanske pokojnine so bile visoke. None in nonoti so bili takrat najbolj pri denarju! None so preživele vse nonote. Njihova Italijanska penzija je bila v trdni valuti in takrat, v času inflacije, je bilo to zakon. Čeprav so bili vajeni živet skromno in so itak ves denar razdelili. Ko sem bil študent, je to bila glavna zajebancija, če je kdo imel kaj več keša: »Maš nono v skrinji in jo ob nedeljah postavljaš ob okno, da jo sosedje vidijo ...«

Tomi Ilijaš, Nova Gorica

Sem se odločil, da bom odprl firmo. Manjkal mi je le še ustanovni kapital. Sem si rekel, bom že kje zaslužil, bom učil smučanje, karkoli ... Po novem letu sem šel obiskat nono. In nona kot nona mi je za bližajoči se rojstni dan stlačila 100.000 lir v žep. Sem rekel: »Ma ne,« ampak saj veš, kar nona da, da. In to je bil ustanovni kapital Arcturja. Edini. Vse je zrastle iz tistih 100.000 lir.

Tomi Ilijaš, Nova Gorica

U ljetih, k se je Slovenija odcepla od Jugoslavije, sem bil jaz v Meblu. Po osamosvojitvi pa je Meblo šlo v stečaj. Takrat so rekli: »Cilj osamosvojitve je uničenje. Uničenje delavskega razreda in privatizacija.« In k se je to privatiziralo, so nekateri takrat močno obogateli, nekateri pa so zgubili vse.

Bernard Bučinel, Ozeljan

Sem rekel županu: »Čudno, da smo tako ločeni, ker živimo na isti zemlji, dihamo isti zrak in pijemo vodo iz istih izvirov. Fizično smo eno mesto, duhovno pa smo žal precej ločeni.«

Sergij Pelhan, Nova Gorica

Usje se je dalu ... Usje se je dalu ...

Blaž Lukan

Komedija o meji

Komedija je paradokсна zvrst. Po eni strani potuje, mehanizira, poenostavlja, tipizira, po drugi strani pa operira z bližino in prepoznavanjem, kot da bi to najbolj naše, človeško, bilo mogoče ujeti v nekaj preprostih vzorcev. S tem se seveda ne bi mogli vedno strinjati, naša življenja se nam zdijo vendarle precej zapletena, sploh v stiskah in krizah, medtem ko je »sreča«, h kateri stremimo, nekaj tako preprostega – a seveda, le ko jo imaš, ko jo dosežeš, sicer pa nemara težko dosegljiva, celo nemogoča ...

Komedijski ljudje (težko bi rekel komični liki) iz *Usje se je dalu* se gibljejo natanko v tem prostoru: po eni strani so nam – še posebej ljudem, gledalcem z istega konca, kot prihajajo sami, gledalcem, ki govorijo isti dialekt – blizu, so »naši«, tako rekoč mi. Po drugi strani so pogosto preveč naivni, slepi, prijazni, celo »neumni«, da bi to bili – mi ... Njihova osnovna lastnost je prijaznost, mehkoba, »razumevanje«, s katerim sprejemajo vse dano, hkrati pa tudi trma, jeza, vztrajanje in upor – same človeške lastnosti, ki iz prijaznega življenja naredijo dramo. A njihova prepoznavna lastnost je tudi širina, odprtost, prehodnost. Čeprav je tema te komedije meja, sinonim za zaprtost, ozkost in neprehodnost, je prav ta tema tisti (komični, človeški) sprožilec, ki spodbudi reakcijo nanjo, torej željo po njenem preseganju, prestopu. Splošna resnica je, da so meje v resnici v naših glavah, kar pa je res samo delno. V glavi je resda mogoče meje dovolj zlahka prestopati, zanikati, v »resnici«, torej v realnem, stvarnem svetu, pa te še vedno obstajajo – zarisane, vklesane, obodičene, zazidane ... v stvarnost kot tisti rez, ki menda zareže najgloblje v človeška življenja.

Meje so potemtakem lahko tudi povsem stvarne, njihov vir pa je najpogostejše politika. Seveda so pogosto rezultat predsodkov, lažne morale, religioznih zapovedi, »zdravega razuma« ali zgolj sprevržene logike, vendar jih v naša življenja najpogostejše vrisuje država, ki ima v oblasti tako vse javno kot tudi zasebno, intimno, njen učinek pa merimo v loku od avtoritarne, totalitarne do liberalne, demokratične oblasti, pri čemer obe skrajnosti nista tako zelo narazen, kot bi pričakovali. Naša komedija uprizarja meje, najprej konkretno mejo med dvema državama, ki jo v življenja ljudi abruptno postavi točno določen zgodovinski trenutek, in čeprav je sprva »začasna«, postane njihova stalnica. Nato pa vse druge meje, ki jih vzbudi pojav prve, pa tudi sama človeška narava. Mimogrede, poimenovanje »človeška narava« je napačno, saj se je ta (nekdanja) »narava« že zdavnaj sprevrgla v »kulturo« oziroma njeno »družbenost«, ki je v civilizacijskem sunku prisiljena oblikovati primerne ali vsaj znosne okoliščine za lastno preživetje.

Meja je lahko vir resne, celo tragične drame, pomislimo na primer na fenomen berlinskega zidu kot vira mnogih tovrstnih upodobitev v literaturi, v gledališču ali na filmu. Seveda ni razloga, da k meji ne bi pristopali tudi na komičen način. Formulacija ni čisto natančna. Kaj pa sploh je komičen način? Brez strahu, ne bomo ga teoretsko utemeljevali, raje ga ponazorimo s situacijo iz uprizoritve naše komedije (besedilo pišem po ogledu ene od vaj, verjamem pa, da bo situacija ostala tudi v dokončani uprizoritvi): vojak JLA, ki v nekem prizoru simbolično postavlja »mejo«, torej količke, povezane z vrvico, jo postavlja precej prostodušno, čeprav z orožjem na rami, torej kot zastopnik oblasti, države. Malo se mu zatika, malo odmerja njeno postavitve na oko, skratka, pred nami je »poosebljena« meja, ki si kot nekakšen živ organizem išče prostor na borjaču, zdi se, da je njeno mesto poljubno, torej premakljivo, a se kmalu izkaže, da je ta organizem v resnici – zajedalec. Dobesedno zaje se v borjač, v prostor skupnega življenja dveh družin, postane tujek, ki grozi, da bo potujil tudi odnose med ljudmi, ki jih je tako nasilno razdelil.

Vse to se pred nami odvija po eni strani »zares«, saj gre za situacijo, ki ima zgodovinsko pokritje in je tudi snov mnogih pripovedi in pričevanj, ki so bila

Borut Petrović

podlaga za to uprizoritev, v nekem segmentu pa to »zaresnost« zastopajo posamezni liki v uprizoritvi, predvsem predstavniki oblasti, po drugi strani je tudi meja dejstvo, ki ga je človekova »narava« sposobna prevesti v nekaj drugega, s čimer je mogoče oziroma lažje živeti. Komedijski okvir človeku namreč omogoča, da zna pogledati *za* samo stvarnost, pod *njo*, da jo je sposoben prevesti v jezik, ki ga lahko razume. Jezik oblasti hoče po bistvu biti nerazumljiv, hladen, nasilen, čeprav nas teorije populizma učijo prav nasprotno; v resnici je tudi najprijaznejši oblastni jezik najnasilnejši, najmočnejše se zadira v tisto človeško, ki je vselej najranljivejše: sposobnost občutenja bližine drugega. Komedija je tako nenehno »prevajanje«, reinterpretacija, poskus drugačnega razumevanja, ki – v najboljših primerih – razkriva tisto, kar je »zadaj« ali »spodaj«, torej resnico, ki se jo vsak oblastni mehanizem trudi prikriti.

Resnica meje, ki jo po eni strani s strahospoštovanjem sprejmejo liki naše komedije, po drugi strani pa jo, kadar se le da, znajo tudi prestopati mimo zapovedi, je, da je začasna. Čeprav ta začasnost postane neke vrste stalnost, saj je človeško življenje vendarle omejeno (podvrženo je mejam, na katere ima sam samo relativen vpliv), vendar če je za nekoga meja lahko tudi »večna«, je za nekoga drugega vselej samo »začasna«, tudi sama minljiva. In komedija je sposobna stvari videti iz določene »nadčloveške« razdalje, iz »vesolja«, torej iz tiste zgodovinske (in filozofske) perspektive, ki nas uči, da ni nič večnega, da se vse spreminja in da je torej treba stvari jemati z zrnem soli, z dvomom v njihovo dokončnost. Prav dvom je tisti izvirni »motor« komedije, ki stvarnost postavlja pod vprašaj, z njim pa liki tudi gledalcu pomagajo, da ne samó na komedijo, ki ji je priča, temveč tudi na lastno življenje začne gledati z drugega zornega kota. Začasnost pomeni zgodovinsko pogojenost, odvisnost od okoliščin, ki so sicer v nekem trenutku lahko usodne, že v naslednjem pa povsem banalne in potemtakem smešne. Ta spremenljivost, prevrtljivost resničnosti je pogosto avtentična vsebina komedije. Ne govorimo zaman o »komedijskem vrtiljaku«, saj se tako pred liki kot pred gledalcem v komediji v določenem trenutku začne resničnost vrtinčiti s tako hitrostjo, da ni več prepoznavna, še več, da se njena podoba popači

in včasih celo dobi strašljivo, neprepoznavno obliko, ki učinkuje dramatično, ampak na nekem drugem ozadju kot na primer psihološka drama.

Vendar tako daleč naša komedija ne gre, čeprav jo mestoma zanese v dobri stari absurd, do groteske, ki je najskrajnejša posledica vrtinčenja, je pa ne odnese. Tako je tudi prav, saj *Usje se je dalu* vendarle hoče ostati »prijazna« komedija o resnih rečeh, kar pa ne pomeni, da se odreka »misli« – razmisleku in spoznanju, ki naj bi bila posledici ogleda uprizoritve. Komedija brez misli je slaba komedija, čeprav moramo tudi dobri komediji priznati, da deluje tudi na telo gledalca: smeh je navsezadnje fiziološka reakcija, je spodbujevalec emocij in občutij, vendar je v njegovem ozadju vselej tudi »čista« matematika. Bergson bi rekel mehanizem, stroj, posledica konsekventnega miselnega procesa, čigar rezultat je preverljiv učinek. A (dobra) komedija ni nikdar zgolj krinka za »misel«, ki največkrat pomeni moralo ali celo zapoved, zveličavno »resnico«, ne, komedija svojo misel proizvede z, rečeno rahlo teoretsko, materialnimi, s tehničnimi sredstvi, komedija je zato v svojem dolgem razvoju iznašla postopke, ki se s časom seveda spreminjajo, v osnovi pa ostajajo isti. Če se tragedija skuša približati »globinski« resnici o človeku in svetu, se komedija giblje po površini obeh, a ta površina ni mišljena vrednostno, temveč zgolj »prostorsko«. Obe dimenziji, globina in površina, omogočata domala enakovreden dostop do »resnice«, bolje rečeno, do različnih resnic, saj bi dostop do ene same resnice pomenil ultimativno, dokončno »rešitev« temeljnega vprašanja umetnosti in nemara njen dokončni zaton ...

Komedija torej »misli« enako kot drama, njena navidezna preprostost in neposrednost pa je v resnici njeno najmočnejše orožje. Naša komedija premišljuje o meji, a noče o njej učiti, niti moralizirati, jemlje jo kot sprožilni moment, kot tisti vzgib, ki življenju v resnici daje moč, morda celo »smisel« ... To je nemara pretirana izjava, ki ne upošteva različnih »tragičnih« vplivov, učinkov in usod, ki jih spodbudi taka ali drugačna meja. Vseeno pa lahko rečemo, da je človekovo življenje najbolj osmišljeno prav s tisto svobodo, ki si jo mora priboriti, ki ni samoumevna in dana sama po sebi, nemara je šele meja pogoj za občutek »brezmejnosti«, ki ga človek občuti

Marjuta Slamič, Brigita Gregorič

Matija Rupel, Patrizia Jurinčič Finžgar

Patrizia Jurinčič Finžgar

Borut Petrović, Matija Rupel

Borut Petrović, Matija Rupel

ob njeni ukinitvi, ob njenem padcu – in za občutek utesnjenosti ob njeni (ponovni) vzpostavitvi. Komedijski stavi na realizem življenja, sicer prav tako lahko sanja, si izmišlja, poetizira, ustvarja na novo in vse znano spreminja do neprepoznavnosti, vendar je bolj kakor drama in (nekdanja) tragedija zavezana občutku realnosti, realizmu. Če bi bil ustrezni naslov drame na temo meje, denimo *Nič se ni dalo*, naslov komedije ne more biti drugačen kot *Usje se je dalu*. Med tem »vse« in »nič« tiči izvirna moč komedije, njena dialektika, ki ni sposobna samo na novo preiščati sveta, ampak ga celo spreminjati – no, do neke mere, a vseeno samo to tiste mere, ki jo povezujemo z močjo gledališča kot takega.

Morda to še posebej velja za komedijo, ki izhaja iz konkretne resničnosti, iz časa, ki so ga preživeli ljudje z imeni in priimki in so podarili ustvarjalcem snov za našo komedijo. Njena podlaga je dokumentarna, čeprav pri uprizorjanju uporablja tudi povsem legitimne literarne postopke predelave: selekcijo, zgoščanje, rahlo poenostavljanje, združevanje podobnosti in nemara tudi kako povsem svobodno izpeljavo. A resničnost, ki tiči za uprizorjenimi dialogi, je nedvomna in nedvoumna, zgodila se je in zdaj neizbrisno ždi v spominu »preživelih«, kjer je nemara »čakala«, da se bo lahko izpovedala. Trditev je morda pretirana in rahlo patetična, vendar je v njej zrno resnice. Prav je, da tisti spomin skozi uprizoritev spregovori, najsi bo s svojo neizogibno grenkobo ali bolečino, blago nostalgijo, modrostjo ali z zavestjo o absurdu minljivosti vsega. Torej je tudi nanj mogoče pogledati z zdravo distanco, izvirnim polnilom dobre komedije. Spomin prinaša na plano čas, ki ga dejansko ni nikjer več, a vendarle na poseben način še vedno je, včasih je prisoten celo močnejše kot naš »realni« čas. Komedijska nemara obnavlja minuli čas celo bolj kakor dokumentarna drama, saj mu doda emocijo, sentiment, nostalgijo, občutek minevanja. Dokumentarna drama je včasih hladna, trezna, sicer na videz brezkompromisna, ampak v tem skrajno surova. Komedijska resda rada »pozablja« in pozaba je neločljivi del spomina, a to je produktivna pozaba in v tem je komedijska transparentna, zato pa nič manj poetična ali »družbeno« učinkovita.

Vse, o čemer govori naša komedijska, se je torej tudi »zares« zgodilo – in to v teh krajih, ki nam predstavljajo nekdanjo skupno državo Jugoslavijo »v

malem«, pa tudi »veliko« združeno Evropo v nastajanju, duhovito zmes jezikov in kultur –, a se je vseeno zgodilo rahlo »drugače«. Ne drugače, ker bi komedija spomine tako močno prikrojila ali celo potvarjala, temveč drugače, ker smo, prvič, drugačni mi, ki jih zdaj obnavljamo, mi, ki jih uprizarjamo, in mi, ki jih iz dvorane spremljamo. Drugačni, a v nekem jedru vendarle »isti«, in ta istost je tisto, kar komediji omogoča identifikacijo, poistenje, občutenje samega sebe v podobni situaciji, v drugem. Pri tem ne pozabimo na smeh kot po eni strani zaščitni, obrambni odziv na videno in po drugi strani občutek zadoščenja nad potekom stvari, ki na koncu koncev doživijo »srečen« razplet. Čeprav, dodajmo, se ne konča vsaka komedija s hepiendom, pomiritvijo, poroko: morebitno nadaljevanje komedije, pri kateri smo spremljali njen srečni razplet, bi zagotovo prineslo nove zaplete, pač vse tisto, kar prinaša življenje samo, ki in če ga zares živimo. Torej tudi nove meje ...

Povejmo drugače: dobra komedija resda operira z iluzijami, vendar na koncu ne pušča iluzij, kar ne pomeni, da je finalni smeh v komediji po pravilu vedno grenak, ne, ravno nasprotno, sladek in osvobajajoč je, vendar se hkrati vselej zaveda, da ni »finalni«, da za njim pride novo življenje, ki bo spodbudilo novega in novega – in tako naprej, v tistem začaranem krogu med »nič« in »vse«, ki pa je navsezadnje tudi edino, kar imamo.

Nagradi

1973

Nagrada tantadruj za najboljšo predstavo v celoti

Ustvarjalni kolektiv avtorskega projekta *1973* v režiji in dramaturgiji Tomija Janežiča, v koprodukciji z GO! 2025 – Evropska prestolnica kulture, Nova Gorica (premiera 1. 2. 2025), je prejel nagrado tantadruj za najboljšo predstavo v celoti.

»Družinska saga, kakor jo spremljamo v drugem delu uprizoritvenega projekta Dodekalogija, je skozi pričevanja govorcev, pri katerem ustvarjalci pridodajo svoj pogled na preteklo in lokalno, pripoved o prostoru, času in ljudeh v učinkovitem preizpraševanju dimenzije spomina v individualni in kolektivni zavesti hkrati. Transgeneracijska dokumentarna fikcija umešča gledalčevo osredotočenost na naslovno leto predstave, kar omogoči dogodku, da ni le pripoved o dogajanju izpred več kot pol stoletja, ampak o kolektivni identiteti prostora, iz katerega novogoriški teater nastaja in ki ga nagovarja, skozi ne vedno zanesljivo prizmo spomina v razmerju med realnim dogajanjem, osebnimi ali družinskimi izkušnjami in zgodovinskimi mejniki. Oživitev družinske sage o času in prostoru je tudi zasluga izjemno uigrane igralske zasedbe članov in članic ansambla SNG Nova Gorica in dveh gostujočih igralk, ki v 'medprostoru' med privatnostjo in vlogo spremljajo dogajanje na odru in vanj vstopajo ter kolektivno ubrano prepletejo subjektivne, generacijske in skupne pripovedi v širokem časovnem razponu. Režiser in avtor Tomi Janežič ob osmišljeni uporabi tudi drugih uprizoritvenih medijev, kot je film, iz odrskih intimnih pripovedi stke kolektivno doživetje: zgodbo skupnosti. Predstava *1973* ustvarja skozi gledališki medij namreč skupnost, ki se kot taka identificira v ambicioznem uprizoritvenem potovanju skozi prostor in čas med dolgim dihom zgodovine.« (Iz utemeljitve)

Anhovo

Nagrada tantadruj za družbenokritični angažma in vzpostavljanje skupnosti

Avtorski projekt *Anhovo* je nastal v režiji Žige Divjaka in dramaturgiji Katarine Morano ter produkciji in izvedbi SNG Nova Gorica (premiera 28. 5. 2025).

»Anhovo je eden bolj izpostavljenih in na podlagi pričevanj in statistik raziskanih primerov, ob katerem vpleteni in angažirani opozarjajo na to, da okoljska problematika vpliva na zdravje okoliških krajanov. Ob tem je tipičen primer spopada med lokalno skupnostjo in kapitalom, katerega lovke segajo v politiko na najvišji ravni. Ustvarjalna ekipa pod vodstvom režiserja Žige Divjaka in dramaturginje Katarine Morano na podlagi zbranega gradiva, objavljenega in pridobljenega za potrebe predstave, pričevanj žrtev in svojcev, zgodovine obrata in preteklih protestov proti zastrupljanju in svarjenja zdravstvenih delavcev ponudi glas lokalni skupnosti in angažiranim posameznikom, ki bolj ali manj neuspešno opozarjajo na problematiko. Gledališki dokument spregovori o lokalni problematiki, jo vzame kot zgledni primer za vse ostale sporne okoljske posege in s tem konstituira skupnost, katere glas z uprizoritvijo okrepi in jo spodbuja pri prepotrebni nadaljnjih akcijah.« (Iz utemeljitve)

Sergej Ferrari

*O, saj ni smrti, ni smrti!
samo tišina je pregloboka.
Kakor v zelenem,
prostranem gozdu.
Samo odmikaš se,
samo tih postajaš,
samo sam postajaš,
sam in neviden.
O, saj ni smrti, ni smrti!
Samo padaš, samo padaš,
padaš, padaš
v prepad neskončne modrine.*
(Srečko Kosovel)

Dragi Sergej, sodelavec in prijatelj.

Presenetila nas je žalostna novica, da si nas zapustil in v dopolnjenem 92. letu starosti sklenil svojo življenjsko pot.

Skoraj vso svojo delovno dobo si posvetil našemu gledališču, kjer smo se – v zaodru iluzije – nešetokrat nasmejali tvojim duhovitim mislim, imel si naraven dar za humor.

Predan si bil gledališkemu svetu, njegovi kratkotrajni in bežni naravi. In zdi se mi, da si se tega vedno zavedal, saj si bil s svojo skromnostjo in nevpadljivostjo nepogrešljiv člen kričavega gledališkega vsakdana.

Rodil si se leta 1933 v Komnu, kjer si sprva obiskoval italijansko osnovno šolo, nato pa eno leto partizansko šolo v Gabrovici. Nižjo srednjo šolo si obiskoval v Trstu in v Šempetru pri Gorici. Še kot dijak si se predstavil v nepozabnem Molièrovem *Skopuhu* in Frankovem *Vzroku*. Leta 1958 pa kot absolvent četrtega letnika ljubljanske Akademije za igralsko umetnost odigral prvo glavno vlogo v takrat Goriškem mestnem gledališču – nastopil si kot Frank Elgin v *Premieri v New Yorku* Clifforda Odetsa. Ob Andreju Jelačnu si bil prvi poklicni igralec v novogoriškem gledališču. Čeprav redno zaposlen le v sezoni 1971/1972 ter od 1981 do 1992, si bil dolga leta stalni honorarni sodelavec gledališča in eden njegovih najbolj prepoznavnih igralcev.

V vmesnih obdobjih si opravljal tudi del direktorja Kino podjetja Nova Gorica ter napovedovalca na italijanskem programu Radia Koper – Capodistria, a si se vedno vračal k svojemu primarnemu poklicu igralca. V dolgoletni igralski karieri si odigral najrazličnejše vloge, ki si jih vedno oblikoval z veliko predanostjo in domiselnostjo, predvsem pa z zate značilno

mediteransko radoživostjo. Čeprav si slovel kot ljudski komedijantski igralec v najžlahtnejšem pomenu besede, pa si večkrat presenetil s povsem drugačnimi vlogami tragičnega karakternega žanra.

Med tvoje največje gledališke uspehe nedvomno sodi monodrama *Centrala* Fadila Hadžića (1978), ki jo je sam tudi režiral. V lastni produkciji si pripravil še druge monodramske nastope. Sodeloval si tudi v več celovečernih filmih, najodmevnejši so bili *Ljubezen* (1984), *Na klancu* (1971) in *Šanghaj* (2012), ter v igrani televizijski seriji *V imenu ljudstva*.

Gledališki kolegi te bomo v spominu ohranili kot vedrega soustvarjalca in sodelavca, ki se je vedno rad odzval tudi vabilom na družabna srečanja in nas vselej nasmejal z anekdotami iz gledališkega sveta ali njegovega razgibanega življenja.

Tvoje življenje je gorelo z visokim plamenom in do poslednjega hipa. In kot si med svojimi maratonskimi podvigi svoje sotekmovalce premagoval v najhujših klancih, si s svojim življenjskim ognjem podžigal tudi nas, mlajše generacije gledaliških ustvarjalcev. Bil si poseben človek v svoji iskrenosti in iskren v vseh svojih posebnostih. Vsi smo te imeli radi, kajti do vseh si bil človek, kolega in prijatelj. Prijateljstvo je pač privilegij navadnih ljudi. Saj le navaden človek v drugem prepozna tistega, ki zvesto prispeva k svobodi ter človečnosti in je sposoben to redko, najplemenitejše čustvo človeškega srca iskati, odkriti, varovati in slednjič razširiti na ves svet.

Dragi Serdo! Počivaj v miru in naj ti bo lahka tvoja domača, komenska gruda!

Radoš Bolčina

Kontakti / Contacts

Slovensko narodno gledališče Nova Gorica / Slovene National Theatre Nova Gorica

Trg Edvarda Kardelja 5,
5000 Nova Gorica, Slovenija / Slovenia
T +386 5 335 22 00
info@sng-ng.si, www.sng-ng.si

Direktorica / General Manager
Mirjam Drnovšček
E mirjam.drnovscek@sng-ng.si
T +386 5 335 22 10

Poslovna sekretarka / Business Secretary
Barbara Skorjanc
E barbara.skorjanc@sng-ng.si
T +386 5 335 22 10

Dramaturginji / Dramaturgs
mag. **Ana Kržišnik Blažica**
E ana.krzisnik@sng-ng.si
T +386 5 335 22 15
in / and
Martina Mrhar
E martina.mrhar@sng-ng.si
T +386 5 335 22 01

Lektorica / Language Consultant
Anja Pišot
E anja.pisot@sng-ng.si
T +386 5 335 22 18

Vodja Mladega odra Amo, dramaturginja
/ Programme manager of Young Stage Amo,
Dramaturg
Tereza Gregorič
E tereza.gregoric@sng-ng.si
T +386 5 335 22 02

Vodja marketinga in koordinatorka programa
Amfiteatra / Marketing Manager and
Programme Coordinator of Amfiteater
Metka Sulič
E odnosizavnostjo@sng-ng.si
T +386 5 335 22 50

Vodja programa / Programme Manager
mag. **Barbara Simčič Veličkov**
E organizacija@sng-ng.si
T +386 5 335 22 04

Vodja računovodstva / Accounting Manager
Neža Lango
E neza.lango@sng-ng.si
T 386 5 335 22 07

Vodja tehničnih služb
/ Manager of Technical Services
Davorin Kodrič
E davorin.kodric@sng-ng.si
T +386 (0)5 335 22 14
M +386 (0)41 318 911

Producent / Producer
Aleksander Blažica
E aleksander.blazica@sng-ng.si
T +386 5 335 22 14

Blagajna / Box Office
E blagajna@sng-ng.si
T +386 5 335 22 47
vsak delavnik / workdays
10.00–12.00 in / and 15.00–17.00
ter uro pred pričetkom predstav
/ and an hour before each performance

Spletna prodaja / Online ticket purchase
sng-ng.kupikarto.si

Svet SNG Nova Gorica / Council SNT Nova Gorica

Elvira Hasanagić, Katja Jordan (podpredsednica / *vice president*), Martina Pavlin, Marjan Zahar (predsednik / *president*), Kaja Trkman

Strokovni svet SNG Nova Gorica / Expert Council SNT Nova Gorica

mag. Alida Bevk, Alex Devetak (podpredsednik / *vice president*), Tereza Gregorič, Andrejka Markočič Šušmelj (predsednik / *president*), Helena Peršuh, Kaja Trkman

Dejavnost SNG Nova Gorica financira Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije. Del spremljevalnega programa sofinancira Mestna občina Nova Gorica.

Partnerji

Sponzor

Medijska sponzorja

Gledališki list SNG Nova Gorica, sezona 2025/2026, številka 1

Izdajatelj SNG Nova Gorica

Predstavnica Mirjam Drnovšček

Urednica mag. Ana Kržišnik Blažica

Uredništvo Tereza Gregorič, Tajda Lipicer, Martina Mrhar, Anja Pišot

Lektorica Anja Pišot

Fotografija Peter Uhan, Tone Stojko (str. 56)

Prelom Idejološka Ordinacija

Ilustrator Luka Seme

Naklada 500, Tisk A-media
SNG Nova Gorica ISSN 1581-9884

Cena publikacije je 2 evra.

